

TILSYNSUTVALGET FOR DOMMERE

KLAGE FRA ADVOKAT A PÅ TINGRETTSDOMMER B, X TINGRETT. SAK NR 104/04.

Tilsynsutvalget for dommere har i møte 31. januar 2005 truffet vedtak i ovennevnte sak.

Vedtaket er truffet av følgende medlemmer: Anne Lise Rønneberg, leder, Halvor Kjølstad, Trine Buttingsrud Mathiesen og Wenche Frogn Sellæg. Eva Nygaard Ottesen har tiltrådt utvalget i stedet for Jon Høyland, som har forfall.

Ved brev av 7. desember 2004 har advokat A, innsendt klage på tingrettsdommer B, X tingrett. Klagen gjelder dommeratferd i forbindelse med avvikling av hovedforhandling. Klagen er forelagt for tingrettsdommer B til uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelser fra meddommerne i saken og fra møtende aktor. Embetsleder i X tingrett er orientert om klagen.

Saksforholdet er i korthet følgende: Dommer B administrerte i november 2004 hovedforhandlingen i en straffesak der advokat A møtte som forsvarer. Tiltalen gjaldt ifølge klager ”drap og drapsforsøk”. Det fremgår at hovedforhandlingen pågikk over flere dager. Retten var satt med de foreskrevne meddommere, det var oppnevnt tolk for tiltalte, og det fremgår at hovedforhandlingen ble avviklet over et visst antall dager. Uten at det er eksplisitt sagt, synes det å fremgå av dokumentene at tiltalte ble domfelt.

Klager – advokat A - har i hovedsak påberopt følgende:

Hovedforhandlingen ble avholdt i en uverdigg form, og rettssikkerheten ble ikke tilstrekkelig ivaretatt. Dette begrunnes med følgende:

- Preg av tidspress ga tiltalte inntrykk av å være tilsidesatt og at hans sak var en belastning for rettsapparatet.
- Forhandlingene ble avholdt i en tone og form som manglet respekt for tiltalte. Dette begrunnes med følgende:
 - Forsvarerens anmodning om å avvise en polititjenestemanns vitneprov som var basert på en politiforklaring hun ikke hadde sett, ble avvist i en brysk form. Dette utløste en senere episode hvor dommeren opptrådte sarkastisk overfor forsvareren.
 - Dommerens inngripen ved flere anledninger var klart i tiltaltes disfavør, og forsvareren ble svært bekymret i forhold til meddommernes eventuelle tvil og oppfatning i forbindelse med avgitte vitneprov.
 - Ved sine kommentarer ga dommeren ved et par anledninger aktor klare prosedyrepoeng. Det kan reises spørsmål om meddommerne var i stand til å vurdere saken på fritt grunnlag, med de føringer som på denne måten ble lagt.
 - Tiltalte fikk etter hvert en klar oppfatning av at han var forhåndsdømt, noe som skyldtes dommerens uverdige måte å møte ham på.

- Dommeren varslet aktørene om at den ene meddommeren hørte dårlig. Senere forhold ga grunn til bekymring for om han hadde fått med seg alt som skjedde, og om administrator fulgte opp dette.
- Dommeren nektet tiltalte å ta ordet, da han ba om dette. Først etter at forsvareren hadde påpekt hans rett til å komme med bemerkninger etter vitneforklaringer, fikk han anledning til dette. Tiltalte misforsto, og stilte spørsmål. Han ble da korrigert på en brysk måte.
- Da tiltalte fikk komme med bemerkninger, erklærte dommeren irritert at hun ikke forsto hva han sa. Etter at tolken hadde oversatt tiltaltes uttalelse om at vitnet hadde forklart seg uriktig, brøt den ene meddommeren ut i en "lang og god" latter. Det var forsvarerens oppfatning at det var administrators måte å administrere forhandlingene på, som legitimerer meddommerens opptreden. Tiltalte opplevde dette som ydmykende.

I ettetid kan det sies at forsvareren kunne bedt om protokolltilførsler i forbindelse med en del av det som skjedde, og om mulig også bedt om utsettelse. Tiltalte hadde imidlertid sittet svært lenge i varetekt, og utsettelse var derfor uaktuelt.

Hovedforhandlingen ble tatt opp på cd, slik at utvalget eventuelt kan avspille denne og på den måten danne seg en oppfatning av det som skjedde.

Innklagede – tingrettsdommer B - har i hovedsak vist til følgende:

Hun vil på det sterkeste tilbakevise at hovedforhandlingen ble avholdt i en uverdigg form og at rettssikkerheten ikke ble ivaretatt. Tiltalte ble behandlet med respekt og høflighet, og han ble gitt anledning til å forklare det han hadde på hjertet og til å kommentere vitneprovene. Selv om hovedforhandlingen på et tidspunkt ikke så ut til å ville kunne gjennomføres innen fastsatt tid, løste dette seg etter hvert. Det bestrides at det var tale om "tidspress".

Imidlertid erkjennes at hun noen ganger uttrykte en viss irritasjon overfor forsvareren. Dette var det grunnlag for, men irritasjonen kan ved et par anledninger ha fått "en noe sterk form". Ved slutten av sin prosedyre ba forsvareren om unnskyldning for at hun i visse høve kunne ha blitt for ivrig, sint eller lignende, og dommeren repliserte med å si det samme på egne vegne.

Dommeren har selv en del kritiske bemerkninger til forsvarerens opptreden, spørsmålsstilling m.v. Det dreide seg om en svært alvorlig straffesak, der bevisene mot tiltalte var sterke og forsvareren følgelig hadde en vanskelig jobb. Dette tok dommeren hensyn til "innen alle rimeligheters grenser", men hun hadde også ansvar for sakens fremdrift og styring av forhandlingene.

Til de enkelte klagepunkter bemerkes bl.a. følgende:

- Det beror på en misforståelse når forsvareren trodde at et politivitne ville støtte seg på en politiforklaring hun ikke hadde sett. Det vitnet ønsket å støtte seg til, var notater over hvilke vitner det var aktuelt å foreta formelt avhør av, og hvem som ikke hadde noe å tilføre saken. Dette var ikke en del av saksdokumentene, og ingen av partene hadde sett disse notatene. Det var dommerens oppfatning at vitnet kunne støtte seg til disse notatene. Hvis dommeren senere er blitt oppfattet som sarkastisk, beror dette på en misforståelse.
- Dommeren finner det lite sannsynlig at hun skal ha sagt at et vitne ga en uriktig forklaring, men i dommen er dette omhandlet.

- Meddommerne var begge svært selvstendige og dugelige meddommere. Det er lite sannsynlig at de i noen grad av betydning skal ha blitt påvirket av administrator.
- Det bestrides at tiltalte ble møtt på en uverdigg måte. Hvis utvalget velger å spille av lydopptaket, kan utvalget selv danne seg en oppfatning av dette.
- Det bestrides videre at hun sa at den mannlige meddommeren hørte dårlig. Han ba om at tolken måtte snakke høyere, og det oppsto senere ingen problemer. Dommerne diskuterte saken fortløpende i pausene, og ikke på noe punkt kom det frem at meddommeren ikke hadde fått med seg alt som foregikk under forhandlingene.
- Dommeren mener at hun ikke irettesatte tiltalte på noen "brysk" måte da han ville stille spørsmål til et vitne, slik hun husker det.
- Det har formodningen mot seg at hun etter å ha benyttet tolk i fem dager skal ha sagt at hun ikke forsto tiltaltes språk.
- Hun har ikke oppfattet noen "lang og god latter" fra meddommerens side.

Meddommer C uttaler at han tar avstand fra påstanden om at dommer B holdt en brysk tone under hovedforhandlingen, eller at den hadde "en tone og form som manglet respekt for tiltalte". Hennes ledelse av forhandlingene var fast, men ikke brysk, og tok hele tiden hensyn til tiltaltes rettssikkerhet. Det var likevel nødvendig for henne å gripe inn når hun mente at det ble lagt frem opplysninger som ikke var relevante for oppklaringen av saken. Faktisk måtte det en ekstra dag til i retten for at det skulle bli tid til aktors og forsvarers prosedyrer.

Samtlige dommere hadde fra tid til annen problemer med å forstå hvor forsvareren ville hen med den vrimmel av faktiske opplysninger hun la frem.

Det er forbausende å lese i klagen at tiltalte ikke forsto at hans sak faktisk fikk en god og grundig behandling i retten. Det kunne ikke være noe problem for ham å følge med, alt ble oversatt av tolker som virket dyktige.

C har litt nedsatt høreevne, men ikke verre enn at han kan velge om han vil bruke høreapparat eller ikke. Da han ba dommer B om å be alle aktører om å snakke tydelig, var det like mye av hensyn til forhandlingene i sin alminnelighet som av hensyn til ham selv. Han fant etter hvert ut at han hørte bedre uten apparater, og tok dem derfor ut av begge ører.

Forsvareren har reist tvil om han fikk med seg alt som ble sagt. Til å begynne med var det enkelte detaljer som var uklare, men disse ble oppklart etter hvert. Det virker for meddommeren som om forsvareren har vært skeptisk til hans person fra første stund, og at hun har vaktet ham med "argusøyne".

Det er helt riktig at han lo i en forbindelse han nok kunne latt være. Han mente imidlertid ikke å såre tiltalte, det hender at det skjer komiske ting som får en til å trekke på smilebåndet. Han beklager det, dersom tiltalte har opplevd at latteren var rettet mot ham. Under ingen omstendighet kan dette settes i sammenheng med dommer B's måte å lede retten på.

Meddommer D har avgitt en kort uttalelse. Hun har uttalt at hun som meddommer i saken ikke på noen måte deler den oppfatning som kommer til uttrykk i klagen. Etter hennes oppfatning foregikk hovedforhandlingen på en ryddig og grei måte, uten at hun for egen del på noen som helst måte ble farget av klagerens beskrevne situasjon.

Statsadvokat E – møtende aktor i saken – har også avgitt uttalelse. Han tar i sin helhet avstand fra det som fremkommer i klagen, ved en punktviss gjennomgang av denne.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Slik saken er opplyst, finner utvalget det åpenbart unødvendig å høre partenes muntlige forklaringer, jf domstoloven § 238 andre ledd, andre setning. Ingen av partene har bedt om dette.

Begge parter har invitert utvalget til å avspille det lydopptak som ble foretatt under forhandlingene i tingretten. Utvalget har etter en nærmere vurdering, og i lys av de uttalelser som foreligger, funnet dette unødvendig.

Generelt bemerkes at tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf domstoloven § 236 første ledd. Dette krever med andre ord at dommeren kan bebreides.

Med dette som utgangspunkt bemerker utvalget i anledning denne konkrete klagen følgende:

Slik klagen er formulert, tyder den på at forsvareren har opplevd måten hovedforhandlingen ble administrert på, som svært negativ. Det synes å fremgå at hun dels har vært misfornøyd med enkelte av rettens avgjørelser, f.eks. at et vitne ble gitt tillatelse til å støtte seg til notater (som muligens er misforstått av forsvareren). Utvalget bemerker til dette at utvalget etter domstoloven § 236 fjerde ledd ikke kan "vurdere forhold som kan overprøves etter reglene i rettspleielovgivningen for øvrig". Dette betyr at dersom et forhold kan gjøres til gjenstand for kjæremål eller anke til overordnet domstol, kan utvalget ikke vurdere dette. Enkelte av forsvarerens klagepunkter synes å kunne vært gjort til ankegrunn over saksbehandlingen. I den utstrekning dette måtte være tilfelle, kan utvalget ikke vurdere forholdet.

Det synes imidlertid klart at det først og fremst er dommerens opptreden overfor så vel forsvarer som tiltalte som påklages.

Utvalget bemerker at det er en selvfølge at tiltalte i en straffesak behandles høflig og med tilbørlig respekt, og at retten opptrer upartisk og på en måte som inngir tillit hos aktørene. Det er likevel slik at aktørene kan ha ulik oppfatning av det som sies, og det som skjer, noe som synes å være tilfelle i denne saken.

Rettens administrator har rett og plikt til å styre forhandlingene, og til å gripe inn når det oppfattes som nødvendig. Det kan for eksempel være dersom spørsmålene gjentas for ofte, eller dersom det fremstår for rettens medlemmer som nødvendig å avskjære åpenbart irrelevant stoff. Verken aktor eller forsvarer har krav på fullstendig frie tøyler under forhandlingene. Dette er for øvrig forhold som reguleres nærmere av straffeprosesslovgivningen, og den som mener seg avskåret på uriktig grunnlag, kan angripe dette gjennom anke over saksbehandlingen. Det sier seg selv at aktørene fra tid til annen vil være uenig i rettens beslutninger, noe som igjen kan avspeile seg i en uttalt misnøye med dommerens eller dommernes opptreden.

Tilsynsutvalget finner det ikke godtgjort at tingrettsdommer B i nærværende sak har opptrådt i strid med god dommerskikk. Det vises til det som er sagt foran, og til de uttalelser som er innhentet.

Tilsynsutvalget for dommere har etter dette fattet slikt enstemmig

vedtak:

Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor tingrettsdommer B.

* * * * *

Tilsynsutvalgets vedtak kan ikke påklages etter forvaltningslovens regler. Partene i saken kan bringe vedtaket inn for tingretten ved søksmål. Søksmålsfristen er to måneder etter at partene ble underrettet om vedtaket. Det vises nærmere til domstoloven § 239.

Kopi av dette vedtak sendes sorenskriveren i X tingrett til orientering.